

3967 - چگونگی تقسیم قربانی برای خوردن و صدقه

سوال

خواهشمندم حدیثی را بگویید که روش تقسیم قربانی به سه قسمت در آن آمده باشد؟

پاسخ مفصل

امر به صدقه دادن گوشت قربانی در احادیث نبوی وارد شده، چنان که اجازه خوردن و ذخیره کردن آن نیز در احادیث آمده است. شیخین بخاری و مسلم از عایشه . رضی الله عنها . روایت کرده اند که ایشان فرمودند: گروهی از ساکنان بادیه در دوران پیامبر . صلی الله علیه وسلم . خود را برای یاری خواهی [به سبب گرسنگی و نیاز] به مدینه رساندند و در هنگام قربانی حاضر شدند. پس پیامبر . صلی الله علیه وسلم . فرمود: [برای] سه روز ذخیره کنید و سپس باقی مانده را صدقه دهید. سپس بعد از آن گفتند: ای پیامبر خدا، مردم از قربانی هایشان مشک می سازند و روغن می گیرند، پس فرمودند: چرا؟ گفتند: زیرا شما از خوردن گوشت قربانی بیش از سه روز نهی کرده بودید. فرمودند: **«آن به سبب ضعیفانی بود که برای یاری خواهی آمده بودند، پس اکنون بخورید و ذخیره کنید»** به روایت مسلم (۳۶۴۳).

امام نووی . رحمه الله . در شرح این حدیث می گوید: **«إنما نهیتکم من أجل الدافاة التي دفت فكلوا وادخروا وصدقوا»** تصریح است بر زوال نهی از ذخیره کردن گوشت قربانی بیش از سه روز و امر است به صدقه دادن بخشی از آن و خوردن. اما صدقه [مقداری] از آن اگر قربانی مستحب باشد نزد اصحاب ما (شافعیان) بنا بر قول صحیح واجب است به اندازه ای که بشود نام صدقه بر آن گذاشت و مستحب است که بیشتر آن را صدقه دهد. گفته اند: و کمترین حد کمال آن است که یک سوم را بخورد و یک سوم را صدقه دهد و یک سوم را هدیه دهد و در این باره قول دیگری است که نصف آن را بخورد و نیم دیگر را صدقه دهد و این اختلاف درباره حداقل کمال در استحباب است، اما این که چه مقدار کافی است و از وی پذیرفته می شود همان اندازه که بتوان نام صدقه را بر آن گذاشت برای وی کافی است، چنان که بیان کردیم... اما خوردن از آن مستحب است و واجب نیست و جمهور این امر وارد شده در آیه را که **«فَكُلُوا مِنْهَا»** (از آن بخورید) را حمل بر استحباب یا اباحه کرده اند به ویژه آن که این امر پس از ممنوعیت بوده [و امر پس از ممنوعیت دال بر اباحه است نه وجوب].

امام مالک . رحمه الله . می گوید: **«مقداری که از قربانی خورده می شود و صدقه داده می شود و برای خوردن به فقرا و اغنیا داده می شود حد مشخصی ندارد، اگر خواست آن را نپخته [صدقه] می دهد یا می پزد»** (الکافی: ۱/ ۴۲۴) و شافعیان می گویند: صدقه دادن بیشتر آن مستحب است و گفتند: کمترین حد کمال آن است که یک

سوم را خود بخورد و یک سوم را صدقه دهد و یک سوم را هدیه دهد و گفته اند: جایز است که نصف آن را بخورد و صحیح ترین اقوال آن است که بخشی از آن را صدقه دهد» (نیل الأوطار: ۱۴۵ / ۵) و (السراج الوهاج: ۵۶۳).

امام احمد . رحمه الله . می گوید: «ما بر همان [رای] هستیم که در حدیث عبدالله [ابن عباس] رضی الله عنهما وارد شده که **«او یک سوم را می خورد و هر که را خواست از یک سوم آن غذا می دهد و یک سوم دیگر را به بینوایان صدقه می دهد»** این را ابوموسی اصفهانی در **«الوظائف»** روایت کرده و گفته: حسن است و این قول ابن مسعود و ابن عمر است و در میان صحابه مخالفی برای آن نیافته ایم» (المغنی: ۸ / ۶۳۲).

سبب اختلاف درباره مقدار واجب در صدقه دادن از قربانی، اختلاف روایات در این باره است زیرا روایاتی آمده که در آن مقدار معینی تعیین نشده مانند حدیث بریده . رضی الله عنه . که گفت: **«رسول الله . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: من شما را از [ذخیره] گوشت های قربانی برای بیش از سه روز نهی کرده بودم تا توان گران بر کسانی که توانایی ندارند وسعت گیرند [و آنان را یاری رسانند] پس هم اکنون هر مقدار را که می خواهید بخورید و [به بینوایان] غذا دهید و ذخیره کنید»** به روایت ترمذی (۱۴۳) و می گوید: این حدیثی حسن و صحیح است و نزد علمای صحابه پیامبر . صلی الله علیه وسلم . و دیگران عمل بر اساس همین بوده است .
والله تعالی اعلم .